

לא חוזרים אחורה: לקחים סביבתיים-חברתיים ממשבר הקורונה והמלצות מדיניות

ד"ר קרני קריגל, חוקרת ביחידה לחקר עוני, סביבה וחברה, אוניברסיטת בר אילן
ד"ר מוחמד אלנברי, מייסד ומנכ"ל עמותת ינאביע לקידום החברה הבדואית בנגב, ראש מועצת
חורה לשעבר
ד"ר אביגיל פרדמן, מרצה, אוניברסיטת בן גוריון, מומחית לצמיחה בת קיימא
ד"ר נועם ואן דר האל, עמית מחקר, אוניברסיטת חיפה. יועץ סביבה וים

רקע

אי הוודאות שנוצרה עקב משבר הקורונה מהווה אתגר עצום לקידום נושאים סביבתיים ברמה הבינלאומית, הלאומית והמקומית. נושאים שהצליחו לעורר רעש ציבורי רב רגע לפני פרוץ המגיפה – כמו הצורך בהפסקת השימוש בכלים חד פעמיים, צעדות למאבק במשבר האקלים וכמובן, פעילת האקלים גרטה תונברג - תופסים כעת מקום שולי מול אתגרי המשבר הנוכחי. אולם משבר הקורונה גם מדגים את עוצמת ההשלכות החברתיות, הכלכליות והסביבתיות של משבר האקלים, ולכן יש לראותו כהזדמנות לקידום תוכניות ושינוי הרגלים חברתיים, בעיקר משום שהוא מחדד את ההבנה בנוגע לחשיבות החיבור של נושאי סביבה וחברה.

משבר הקורונה חשף את חוסר ההיערכות לקראת אירועי קיצון ומשברים מערכתיים הן ברמה הלאומית והן ברמה המקומית. בישראל אמנם קיימות תוכניות היערכות סדורות למצבי חירום ביטחוני, אולם למצבי חירום אקלימי ובריאותי מדינת ישראל והרשויות המקומיות אינן ערוכות, כפי שעולה באופן ברור מהמשבר הנוכחי. מומחים בינלאומיים מדגישים שמשבר הקורונה הוא רק קדימון למשבר האקלים ההולך ומתעצם, ושם לא נשנה הרגלים וניערך אליו בהתאם, יפגע בנו בעוצמה גדולה יותר מהקורונה, חברתית, כלכלית ובריאותית.

בנוסף, עלינו לשלב ראייה חברתית כמרכיב אינטגרלי בתפיסת היערכות, ולחתור לצדק סביבתי וחלוקתי, ולחלוקה צודקת יותר של משאבי הטבע.

במסמך מדיניות זה נתמקד בשלושה נושאים מרכזיים: משבר האקלים, תחבורה ותכנון עירוני, נתאר כל אחד מהם ונציג את המלצותינו לטווח המידי ולטווח הארוך.

משבר האקלים

דו"ח של הפאנל הבין ממשלתי לשינוי אקלים העוסק בשינוי אקלים (IPCC) שנכתב בשיתוף 103 מדענים מובילים בעולם, קובע כי ההתחממות הגלובלית היא עובדה שרירה וקיימת וכי שלושת העשורים האחרונים היו החמים ביותר מאז החלו המדידות. לשינוי האקלים יש השלכות משמעותיות על כלל החברה, והוא הוכרז ע"י ארגון הבריאות העולמי כגורם סיכון מרכזי לבריאות הציבור במאה ה-21. ישראל נמצאת באזור אגן הים התיכון שנחשב אזור רגיש במיוחד לשינוי האקלים, היות וקצב השינוי ועוצמתו גבוהים יותר מאשר במרבית אזורים גיאוגרפיים ואקלימיים על פני כדור הארץ. תרחישי הייחוס לישראל שפורסמו במהלך 2019-2020 ע"י השירות המטאורולוגי מדווחים כי עד 2100 תהיה עלייה של 4 מעלות נוספות בטמפרטורות, ומשרטטים מגמות של שינויים בדפוסי מזג האוויר הכוללים אירועי קיצון אקלימיים, כגון הפחתה בכמויות המשקעים הממוצעת ומנגד עלייה בשכיחות ובעוצמה של סופות ושיטפונות, וכן המשך העלייה בתדירות והחמרה של גלי חום קיצוניים.

התחממות כדור הארץ מתפתחת למשבר ממשי הדורש מאמץ בינלאומי להתמודדות וכן היערכות לאומית פנימית של מדינת ישראל. ההתמודדות עם משבר האקלים, ברמה הלאומית והבינלאומית, מתנהלת בשני מסלולים מקבילים: מסלול האיפחות (mitigation) המבקש לצמצם את היקף המשבר באמצעות נקיטת צעדים להפחתת פליטות גזי החממה הגורמים למשבר, ומסלול ההסתגלות (adaptation) המבקש להיערך להשפעות המשבר באמצעות נקיטת צעדים להתאמת המערכות הטבעיות והאנושיות לשינויים הצפויים, תוך מיתון הפגיעות וניצול הזדמנויות מועילות. בעוד התרומה של ישראל להפחתת פליטות גזי חממה ברמה הגלובלית תהיה פחות מורגשת, הרי שהשלכות ההתחממות יורגשו ביתר שאת בשל מיקומה הגיאוגרפי.

בעקבות החתימה על הסכם פריז, ממשלת ישראל אישרה תוכנית לאומית להפחתת גזי חממה אשר בין השאר קובעת צעדים ותקציבים לעידוד ייעול המשק, קידום אנרגיות מתחדשות והפחתת הזיהום מתחבורה. במקביל, ממשלת ישראל קיבלה החלטה מספר 4079 מיולי 2018, לקדם את ההסתגלות ולפעול ליישום תוכנית היערכות לאומית לשינוי אקלים. יחד עם זאת, בשני המישורים היישום של החלטות הממשלה נמצא בשלבים ראשוניים בלבד וחסרה התגייסות ברמה הפוליטית, הציבורית והחברתית לקדם את הצעדים הנדרשים.

¹ https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2019/08/4.-SPM_Approved_Microsite_FINAL.pdf

משבר הקורונה מדגיש את חשיבות הצורך להיערך למשבר האקלים. מדעני הפאנל הבין ממשלתי לשינוי אקלים (IPCC) מזכירים כי יש להיערך לקראת ה-מגפה הגדולה שבדרך של משבר האקלים. לדברי מומחים בתחום בריאות הציבור המשך משבר האקלים מעלה את הסיכוי להתפרצויות נוספות של מגפות גם בעתיד. בניגוד למגפת הקורונה, שלרוב נטען כי פרצה ללא התראה מוקדמת, הרי משבר האקלים שולח אותות התראה כבר זמן רב ואנו עדים בשנים האחרונות לאירועי אקלים קיצוניים ברחבי העולם. בישראל, למשל, במהלך קיץ 2019 התרחש גל שריפות קיצוני באזור יער בן שמן ובמוקדים נוספים שפגע קשות בישובים סמוכים, ואילו בחורף 2020 התרחשו שיטפונות קשים שהציפו בעיקר את ערי החוף וגרמו לפגיעות בנפש וברכוש.

מחקרים גם מלמדים על האתגרים הכלכליים שמזמן שינוי האקלים. לאירועי אקלים קיצוניים יש השפעה מאקרו-כלכלית ארוכת טווח על פריון העבודה, על האטה בהשקעות, על עליה בהוצאות בריאות ועל הפחתת היצרנות, והשפעותיהם ניכרות באופן דומה בכל הכלכלות. דו"ח שפורסם ב-2019, מעריך את המחיר הכלכלי של שינוי אקלים בהפסד כלכלי של 166 מיליארד דולר עקב 831 אירועי קיצון ב 2018². המחיר הכלכלי של אירועי אקלים קיצוניים עלול להתעצם לאור השפעות הבריאות הנלוות. דו"ח סטרן, העורך ניתוח כלכלי של שינוי אקלים, מעריך כי אם לא נפעל העלויות והסיכונים הכוללים של שינוי אקלים יהיו שווים לאובדן של לפחות 5% מהתמ"ג העולמי בכל שנה מעתה ואילך. אם ניקח בחשבון מגוון רחב יותר של סיכונים והשפעות, הערכות הנזק עשויות אף לעלות ל 20% מהתמ"ג ומעלה. לעומת זאת, עלויות הפעולה של הפחתת פליטות גזי חממה כדי למנוע את ההשפעות הגרועות ביותר של שינוי אקלים, יכולות להיות מוגבלות לכ-1% מהתמ"ג העולמי בכל שנה³. התעלמות משינוי האקלים תפגע בסופו של דבר בצמיחה הכלכלית. ככל שמשבר האקלים הולך ומתעצם, כך גדלות ההוצאות הכספיות הכרוכות בהתמודדות עימו. לעומת זאת, שימוש באסטרטגיית הפרו-צמיחה לטווח הארוך יותר, תאפשר את מינוף הפוטנציאל היזמי והעסקי של המשק הישראלי ומיצובו כשחקן מוביל בשוק הגלובלי בתחום ההיערכות לשינוי אקלים. מדובר בהזדמנות אדירה עבור חברות ויזמים מישראל.

² The 2019 report of The Lancet Countdown on health and climate change: ensuring that the health of a child born today is not defined by a changing climate

³ https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100407163608/http://www.hm-treasury.gov.uk/d/Summary_of_Conclusions.pdf

על פי דו"ח של בנק גולדמן זאקס, צפויה פגיעה משמעותית בערים הגדולות, המייצרות כ-80% מהתמ"ג העולמי כתוצאה מתופעת איי חום עירוניים. צפוי גם גידול בנטל התקציבי של רשויות מקומיות לצורך התמודדות עם נזקים בתשתיות. הדחיפות לייצר פתרונות עירוניים למשבר האקלים הולכת וגוברת, שכן כיום כ-55% מכלל בני האדם חיים באזורים עירוניים, ובעתיד, צופים הדמוגרפים, אוכלוסייה גדולה יותר תצטופף במרכזי הערים - כ-70% עד שנת 2050⁴.

יחד עם זאת, ההשפעות הבריאותיות, הכלכליות והחברתיות של שינוי האקלים לא חלות על כלל הציבור באותה מידה, וכפי שניתן ללמוד ממשבר הקורונה, גם באירועי חירום אקלימי יהיו קבוצות חברתיות פגיעות יותר מאחרות. נמצא שמי שייפגע יותר הם אוכלוסיות החיות בעוני, זקנים, נשים יותר מגברים, בעלי מוגבלויות, חולים במחלות כרוניות ומהגרים. לכן נדרשת למידה מההשלכות החברתיות של משבר הקורונה והיערכות לצמצום הנזקים והפערים.

הזדמנות נוספת שניתן למנף מתוך הנסיון המצטבר בתקופה האחרונה של החיים בצל הקורונה היא יצירת שיתופי פעולה ברמה הבינלאומית. ניתן למנף את שיתופי הפעולה שנוצרו ואת שיתופי הפעולה הפוטנציאליים לצורך היערכות בינלאומית למשבר האקלים, שיהיה קשה יותר, ארוך יותר ויצריך שיתופי פעולה כאלו.

⁴ https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001306583&utm_medium=referral&utm_source=newsletter&utm_campaign=globesAlerts

מעבר לאנרגיה מתחדשת ככלי לחוסן חברתי ואנרגטי

המעבר לאנרגיה מתחדשת דרוש כדי להפחית פליטות גזי חממה ואת השימוש בדלקים פוסיליים שמייצרים זיהום ותורמים להתחממות הגלובלית. כחלק מהמחויבות והמאמץ הלאומי והבינלאומי קיבלה ממשלת ישראל החלטה לעבור ל-30% אנרגיה מתחדשת עד 2030. יש הטוענים כי יעד זה אינו שאפתני מספיק. זאת ועוד, דו"ח מבקר המדינה שפורסם בסוף שנת 2019 מראה כי הכרזות לחוד ומעשים לחוד, וכי ישראל לא עומדת ביעדים הקודמים שהציבה לעצמה ובהתחייבויות הבינלאומיות עליהן היא חתומה, ואף טרם פיתחה תוכנית אב למשק האנרגיה. בסוף שנת 2019 עמד ייצור החשמל באמצעות אנרגיות מתחדשות על 5% בלבד, לעומת יעד הביניים שהוצב - 10%. בשנת 2020 ההתייעלות האנרגטית של ישראל הייתה צריכה לעמוד על 20%, אך בפועל שיעור ההתייעלות עומד על 7.5% בלבד. כמחצית ממשרדי הממשלה והרשויות המקומיות לא דיווחו כלל למשרד האנרגיה על צריכת האנרגיה וההתייעלות האנרגטית שלהם, כמתחייב בחוק.

המעבר לאנרגיה מקיימת חייב להתחשב במצב החברתי בישראל הכולל פערים חברתיים שהתעצמו והעמיקו בתקופת הקורונה. בין השאר צריך לכלול:

- הכשרות מקצועיות בתחום האנרגיה המתחדשת לעידוד ופיתוח ענף חדש חלופי למובטלים וענפים שהצטמצמו משמעותית בקורונה.
 - מימון מערכות סולריות על בניינים (כולל דיור ציבורי) שהדיירים בו נהנים מחשמל מוזל.
- כמו כן, יש להתייחס למגוון הרבדים בחברה הישראלית. כך למשל, ניתן ללמוד מהמגזר הבדואי בנגב, שחלקים גדולים ממנו אינם מחוברים לרשת החשמל, על השימוש באנרגיה מקיימת (100 אלף בדואים לא מחוברים לרשת החשמל וצורכים אנרגיה סולרית בלבד). זאת לצורך הטמעה בישובים נוספים ברחבי הארץ, גם אלו שכן מחוברים לרשת החשמל.
- בהתייחס למגמות האקלימיות שצופות התגברות של גלי חום וקור, יעלה הצורך בשימוש באנרגיה לצרכי חימום/קירור מקומות המגורים. דבר זה מאתגר במיוחד לאוכלוסיות החיות בעוני, משום שמתפתח בהן "עוני אנרגטי" (חוסר יכולת לשלם על הוצאות החשמל העולות בשל מגמות שינוי האקלים).

המלצות מיידיות

- ✓ בניית תוכניות היערכות למשבר האקלים, תוך שימת דגש על קבוצות האוכלוסייה הפגיעות ביותר
- ✓ תמיכות לאוכלוסיות רווחה להתמודדות עם עוני אנרגטי
- ✓ תמיכות להתקנה של מערכות סולריות לאוכלוסיות רווחה (כיום מחלקים תנורי חשמל בלי מחשבה על צריכת החשמל)
- ✓ שיתוף הציבור בחשיבות היערכות לשינויי האקלים ולהתמודדות עם השינויים הצפויים

- ✓ הנגשת המידע לכמות יצירת חשמל בכל משק בית
- ✓ מימון הכשרות מקצועיות כדי לאפשר הסבה מקצועית למובטלים
- ✓ מימון הכשרות לבעלי מקצוע בתחום הבנייה בנושאי סביבה והטמעת חשיבה סביבתית בתכנון, בנייה ושיפוץ
- ✓ בתהליך הפרטת חברת חשמל – יש לחייב את מי שייכנס לענף לפתח אנרגיה חלופית כבר בחוזה הממשלתי
- ✓ הנגשת המידע לכמות יצירת חשמל בכל משק בית, או התניית היתרי בניה בהתקנת מערכות סולרית על אחוז מוגדר מהגג

המלצות לטווח הארוך

- ✓ הכנסת תחום שינוי האקלים ללימודי ליבה במערכת החינוך ובמקצועות אקדמיים (רפואה ובריאות הציבור, תכנון ואדריכלות ועוד)
- ✓ מלגות ללימודים בתחום הנדסה סביבתית, לימודי סביבה-חברה, היערכות למשבר האקלים, תכנון סביבתי
- ✓ העלאת מודעות הציבור והטמעת הנושא במערכת החינוך

תכנון עירוני

משבר הקורונה, ושני הסגרים שנלוו אליו, חידדו את חשיבותו של הטבע העירוני, של שטחים פתוחים, מרחבים ציבוריים מונגשים ומוצלים, נגישות לשירותים חיוניים, לכלכלה המקומית ועוד. רבים צרכו שירותים חיוניים בסביבת מגוריהם ויצאו להתאוורר באמצעות הליכה או רכיבה באופניים בסביבת אזור מגוריהם. אלו הדגישו את הצורך במסלולי הליכה/רכיבה מובנים ואת הפערים בין הישובים, ובאופן כללי את התאמת המרחב הציבורי כך שיאפשר נגישות גבוהה לשירותים וטבע מקומי.

תפיסת 'עירוניות טקטית' היא סל של פתרונות זמינים, זולים ומיידים ליצירת מרחב ציבורי בטיחותי ונוח להליכה ורכיבה על אופניים: סלילת שבילי אופניים "פופ-אפ", הרחבת מדרכות, הרחבת שטחי-שהייה ברחובות, מסחר ושירותים לטובת עסקים מקומיים, הגדלת שטחים עבור הולכי רגל בצמתים, הגבלת מהירות נסיעה ל-30 קמ"ש ועוד. 300 ערים בעולם יישמו פתרונות עירוניות טקטית בזמן סגרי הקורונה, על מנת לאפשר לאזרחים שהייה בטוחה במרחב הציבורי תוך שמירה על ריחוק חברתי. בערים כגון פריז, מילנו וניו יורק פתרונות העירוניות הטקטית יצרו מהפכה בניידות, לטובת הליכה, רכיבה על אופניים ועידוד המסחר המקומי, ומתוכננים להפוך לפתרונות קבע גם לאחר הסרת מגבלות הקורונה. חשיבותה של תפיסת העירוניות הטקטית בראי משבר האקלים נעוצה ביכולת שלה לייצר הדרגתיות בהשקעה בתשתיות הליכה ורכיבה לקראת חזון של ערים דלות רכב, וכל זאת תוך גיוס השלטון המקומי והכשרת הלבבות בקרב הציבור.

בניית קהילה והצמחת מנהיגות מקומית

חוסן קהילתי ועירוני מותנה במידת האמון והקשרים בין חברי הקהילה, וביכולתם של האזרחים להיות שותפים מלאים לגורלם. תנאי נוסף לחוסן עירוני וקהילתי הוא היכולת של אנשים לחיות מעגל חיים שלם בקהילה, קרי היכולת של שכונה להכיל משקי בית במגוון גילאים ורקעים חברתיים, וכן היכולת של הבינוי להתאים את עצמו לצרכים המשתנים של משק הבית, הן באמצעות בנייה גמישה והן באמצעות דיור בר השגה.

המלצות מיידיות

- ✓ לפעול על מנת לאפשר ליותר אזרחים ואזרחיות נגישות לטבע עירוני, בסמוך למקום מגוריהם.
- ✓ לקדם הצללות, לשתול עצים ולהמיר אזורי חניה/מסלולי נסיעה לטובת שטחים ציבוריים וקהילתיים
- ✓ לעודד צרכנות מקומית מקיימת, למשל ע"י יוזמות של גינות קהילתיות ועידוד ייצור מקומי ושימוש חוזר (שווקי קח-תן, ספריות, ספסלי נתינה, מחסן לציווד משותף ועוד)

- ✓ לאמץ מודלים של עירוניות טקטית ליצירת מרחבים בטוחים להולכי רגל ורוכבי אופניים, לטובת עידוד הליכה ורכיבה (מצורף נספח המתאר זאת)
- ✓ יצירת תכנית למרחבי למידה גמישים: ניצול שטחים פתוחים וגינות ללימוד בחוץ וניצול חללי אירועים והתכנסויות במתנס"ים, ספריות וכו' לטובת למידה תוך שמירה על ריחוק חברתי (לעשות שימוש במרחבים הנוספים הקיימים ברשות ולחשוף את התלמידים למקומות השונים [מתחמי תרבות, העירייה, שכונות שונות, פארקים, אתרי מורשת, ארכיאולוגיה ועוד]). כמו כן, ניתן לנצל חללים אלו לטובת החזרה הדרגתית של פעילויות תרבות, פנאי וקהילה עבור כלל הציבור תוך שמירה על כלל הריחוק הפיזי.
- ✓ ניצול "מרחבי ביניים": מרחבים בין-בנייניים נטושים/לא בשימוש, לטובת הקהילה המקומית, ליצירת חללי עבודה זמניים, אזורי משחק ושהייה

המלצות לטווח הארוך

- ✓ בניית "קהילות אנרגיה מקיימת" – קהילות המייצרות וצורכות אנרגיה מתחדשת באופן משותף, ומייעלות את תהליך הייצור והצריכה עבור כלל משתמשי הקהילה, באמצעות בניית תשתיות משותפות ובניית מודל ארגוני לשיתוף תשתיות ייצור וצריכה
- ✓ בניית תכנית לבניית קהילות ויכולות מקומיות לטובת הצמחת מנהיגות מקומית ותנאים ליצירת מעגל חיים שלם בקהילה
- ✓ הטמעת טבע עירוני בערים
- ✓ תכנון לשכונות דלות רכב המבוססות על הליכה ואופניים הן בתכנון שכונות חדשות והן בתכנון שכונות בהתחדשות עירונית

תחבורה

מאז קום המדינה ועד שנת 2018, גדלה אוכלוסיית ישראל פי עשרה בזמן שמספר כלי הרכב הפרטיים גדל פי 311, ומספר האוטובוסים גדל רק פי (15 דוח אדם טבע ודין). כמו כן, שיעור השימוש ברכב הפרטי גבוה באופן משמעותי בהשוואה בינלאומית. על כן, קיימת חשיבות עצומה בשינוי תמהיל אמצעי הניידות, לטובת הפחתת השימוש ברכב הפרטי והגברת השימוש באמצעים המקיימים קרי תחבורה ציבורית, רכיבה על אופניים והליכה.

יתרה מזו, מצוקת התחבורה הציבורית בולטת במיוחד כעת, עם צמצום תדירות התחבורה הציבורית בגלל מגבלות הקורונה, כאשר האוכלוסיות הנפגעות מצמצום התדירות וביטול הקווים הן האוכלוסיות המוחלשות החסרות גישה לרכב פרטי. אוכלוסיות אלו נפגעות פעמיים: נגישותן לשירותים חיוניים נפגעת באופן קשה מאוד, וצמצום תדירות האוטובוסים מגדילה את הצפיפות ואת הסיכוי לחלות בקורונה.

אחד מהפתרונות המוצעים בעולם ובישראל הוא הסבת האוטובוסים לחשמליים, מהלך אשר עשוי לתרום להעלאת שיעור השימוש בתחבורה ציבורית על ידי שיפור תדמית התחבורה הציבורית ורמת השירות שלה. על פי נתוני המשרד להגנת הסביבה, אוטובוס דיזל עירוני גורם נזק חיצוני מצטבר של 86 מיליון שקל בשנה בשל זיהום האוויר שהוא גורם, לעומת 30 מיליון שקל בשנה מאוטובוס חשמלי, כך שפתרון האוטובוסים החשמליים עשוי הן לעודד את העלייה במשתמשים והן לצמצם את פליטות זיהום האוויר. המשרד להגנת הסביבה מקדם היום תמיכות לרכישת 78 אוטובוסים חשמליים בלבד, שיתווספו למערך האוטובוסים בתחבורה הציבורית, הכולל כ-5000 אוטובוסים, רובם כאמור עם מנועי דיזל.

כמו כן, יש חשיבות עצומה בעידוד המעבר לאמצעי תחבורה לא ממונעים – אופניים והליכה – באמצעות יצירת תשתיות רכיבה והליכה באזורים בנויים, כולל השקעה במעטפת התשתיות (הצללת רחובות, ספסלי רחוב, הצללת תחנות אוטובוס, מתקני קשירה לאופניים, תאורת רחוב, ברזיות). ממשלת ישראל השיקה תכנית אסטרטגית לאומית לעידוד תנועה מקיימת במרחב העירוני⁵ ויש לפעול ליישמה בהקדם – המשבר הנוכחי הוא הזדמנות לזירוז התוכנית ולא להקפאתה.

העלאת תדירות התחבורה הציבורית, עידוד אופניים והליכה מהווים אמצעים חשובים ביותר לצמצום אי-שיויון בנגישות לשירותים חיוניים, הזדמנויות תעסוקה וחינוך עבור אוכלוסיות מוחלשות.

המלצות מיידיות

- ✓ הכשרת נהגי הסעות לנהגי אוטובוס בקווים סדירים, והסבת אוטובוסי הסעות ותיירות לקווי אוטובוס סדירים, על מנת להעלות את התדירות והפריסה של התחבורה הציבורית
- ✓ לוח זמנים קבוע ועידוד הנסיעה בתחבורה ציבורית

⁵ https://www.gov.il/he/departments/publications/reports/urban_space_national_strategic_plan_sustainable_movement

- ✓ הוספה, שיפור ורישות נתיבי האופניים ושבילי הליכה אל מרכזי הסעת המונים
- ✓ הסבת מקומות חניה באזורי מסחר לשימושים המיטיבים עם הקהילה: כלכלה מקומית, אזורי פנאי ובילוי
- ✓ הסבת מקומות חניה לשבילי אופניים (בעיקר במרכזי ערים)
- ✓ התאמת/הנגשת שימוש באמצעי תחבורה חלופים נוספים – "מיקרו-מוביליטי"
- ✓ פריסת מתקני אופניים ברחבי הערים על מנת לעודד רכיבה על אופניים והגברת תחושת הבטיחות של הרוכבים.
- ✓ שיפור תדירות ופריסת תחבורה ציבורית מיישבים בפריפריה החברתית והגיאוגרפית למרכזי תעסוקה
- ✓ יישום התכנית האסטרטגית הלאומית לתנועה מקיימת במרחב העירוני

המלצות לטווח הארוך

- ✓ יישום התכנית האסטרטגית הלאומית לתנועה מקיימת במרחב העירוני: השקעה משמעותית בבנייה מרקמית המעודדת הליכה ורכיבה על אופניים, השקעה בתשתיות הליכה ואופניים, השקעה בהצללה ויצירת התנאים להליכה ורכיבה על אופניים (ברזיות, מקלחות במקומות עבודה, מתקני קשירת אופניים, הנגשת מידע על מסלולים ומתקנים ועוד)
- ✓ שיתוף הציבור בחשיבות השימוש בתחבורה ציבורית ומשלימה, הפחתת השימוש ברכב הפרטי והפחתת התלות בחניה

לסיכום

בטווח הארוך דרושה תכנית צמיחה ירוקה לטובת בניית חוסן כלכלי וחברתי בר קיימא. בניית חוזה מחדש של המדינה והאזרחים, המנסח מנגנון חלוקה מחדש של משאבים באופן הוגן וכזה שמגן על אוכלוסיות פגיעות.

מאיפה יילקח המימון ליישום ההמלצות?

- ✓ הקרן לאזרחי ישראל – מס שנלקח על שימוש במשאבי טבע מבעלי הון, ניתן לשימוש לפיצוי הציבור על המשאבים שנגזלו ממנו
- ✓ קרן אנרגיה – מס פחמן על מפעלים גדולים ומס שנלקח מחריגות זיהום של מפעלי תעשייה, לטובת השקעה באנרגיה מתחדשת
- ✓ עירוניות טקטית - כמעט ללא עלויות משמעותיות